

Національний університет "Києво-Могилянська академія"
Магістеріум з історії та культурології (2 рік)
Кафедра філософії та релігієзнавства

Доцент Юрій Джулай

Програма з курсу
"ФІЛОСОФІЯ ГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ"
(4 триместр 2007-2008 р.)

36 год. – лекційні
10 год. - семінарські
6 год. - консультаційні

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою курсу є засвоєння: 1) ідей "філософської герменевтики" Г.-Г.Гадамера в контексті першої та другої хвиль історизму (60-ті-90-ті роки ХХ ст.); 2) причин генералізації "філософської" герменевтики Гадамера до основи переосмислення гуманітарного мислення взагалі. В курсі подається критика ідеології існування загальних методологій гуманітарного знання, яку закріпили: 1) неокантіанська теорія цінностей та неокантіанська програма подання культури як повної символізації людського світу (Е.Касіерер); 2) феноменологічна програма онтології пізнання іншого, чужого в якості передумови сприйняття світу та людини (Е.Гуссерль); 3) емпатія і вживання в чужу культуру та світогляд як коди культури (В.Дільтей).

В курсі демонструється ідея, що генералізація "філософської" герменевтики виникла в руслі відомої традиції "філософії повернення" до витоків. Головним ланцюгом ідеологічних втрат в ідеології гуманітарного знання до 60-х років ХХ ст. залишається редукція гуманістичного сенсу поняття "здорового глузду" до рівня здатності до судження або присуду (І.Кант). Лише збереження суспільно-етичного виміру мистецтва здорового глузду в англійській та французькій традиції дозволяє зберегти можливість: 1) постійного живого зв'язку з античною традицією; 2) розуміти здоровий глузд як надшвидко і корисно діючу свідомість; 3) зв'язати цю дію здорового глузду ("історично-своєчасну свідомість") із онтологічною природою досвіду, мовою і мовленням.

В курсі проаналізовані філософські засади т.зв. "нового історизму", нарративізм А.Данто, концепції історико-культурного пояснення інтерпретації. В лекціях подається критика недоліків телеологічної історії герменевтики, а також висвітлюються погляди на філософську герменевтику Г.Гадамера, ніцшеанську постструктуралістську "філософію підозри" (П.Рікер, М.Фуко), теорія комунікативного консенсусу (Ю.Габермаса) та неоісторизм методології деконструкції (Ж.Дерріда). В межах самостійної роботи (47 год.) вивчаються погляди на герменевтику неоарістотеліків (Г.Арендт, М.Йонас), представників

"філософії мови" (Р.Рорті, Д.Девідсон), філософії науки (Т.Кун, П.Фейєрабенд), структуралістської метаісторії (Х. Уайт) та мовного повороту історії (Ф.Анкерсміт).

МЕТОД ВИКЛАДАННЯ КУРСУ

Курс орієнтовано на 52 навч. години (36 лекційних, 10 семінарських, 6 консультаційних). Він читається протягом 13 навч. тижнів. 1-9 тижні розраховані на 4 години лекційних занять, 10-13 тижень – 2 год. семінарських занять в кожній із трьох груп. Курс передбачає проведення консультацій та позааудиторних самостійних студій (47 навч. год.), а також:

- знайомство з науковою літературою до курсу з розрахунку біля 100-120 стор. на тиждень;
- написання тез (рефератів) в межах курсової тематики;
- підготовку до поточного, проміжного та підсумкового контролю.

СИСТЕМА ОЦІНОК ТА КОНТРОЛЮ

Передбаченою формою підсумкового контролю є іспит. Курс орієнтований на рейтингову систему оцінки (у балах). Максимальна кількість балів становить 100 балів, що поділені у такий спосіб: творча робота на лекціях та семінарах – 40 балів; написання тези (реферату) в межах курсової тематики – 20 балів; складання іспиту – 40 балів.

В курсі існує така система оцінок:

61-75 балів – задовільно;

76-90 балів – добре;

91-100 балів – відмінно.

Вимоги та види контролю:

- підготовка до семінарів передбачає ознайомлення у повному обсязі з обов'язковою літературою;
- загальний обсяг тез (реферату) повинен дорівнювати 1,0 д.а.;
- іспит проводиться відразу по завершенні курсу, з урахуванням результатів попередніх контрольних дій;
- слухачі курсу повинні бути готовими до поточного експрес-контролю.

Як підручник до курсу пропонується книга: Grondin G. Introduction to philosophical Hermeneutics. Yale studies in hermeneutics Yale university Press., New Haven and London, 1994, 231 p.

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Лекція1. Історія герменевтики та спроби її гуманітарно-методологічного узагальнення (2 год).

Лекція2. Інтелектуалізація здорового глузду: "за" і "проти" в сучасній філософській герменевтиці (2 год).

Лекції 3-4 Проблема герменевтичної інтерпретації пізнавального аспекту естетичного досвіду (6 годин).

Лекція 5. Герменевтична схематизація єдності мистецтва, психології та історії людського життя (4 год).

Лекція 6. Ігрова концепція мистецтва та художньої творчості: аналітика герменевтичної оцінки. (4 год)

Лекція 7. Еволюція герменевтики: від онтології образу літератури до онтології образу історії. (4 год).

Лекція 8. Концепція дієво-історичної свідомості: гуманітарні аспекти (6 год).

Лекція 9. Концепція гуманітарного знання М.Фуко. Г.-Г. Гадамер про класичні феноменологічні аспекти герменевтики (4 год).

Лекція 10. Герменевтична мапа гуманітарного знання П.Рікера (4 год).

Семінарські заняття

Тема 1. Історицизм як гуманітарний світогляд та методологія історико-культурного дослідження (2год.)

1. Історія тлумачення поняття історицизм (німецька та англо-саксонська традиції).
2. Криза історицизму та спроби її подолання.
3. К.Поппер: критика історицизму як моделі пояснення (методологічна та ідеологічна складова).
4. Визначення сутності історичної форми думки в наративі (А. Данто). Історія як різновид writing culture. Теорія історичного наративу Ф. Анкерсмита.

Література

1. Анкерсмит Ф. Нарративная логика. Семантический анализ языка историков. – М.: Идея Пресс, 2003. – С. 7-12; 20-89; 118-346.
2. Арто Ф. Как писать историю Франции? // Анналы на рубеже веков. Антология. М. – 2002. С.147-168.
3. Бенвенист Э. Общая лингвистика. – М.: Прогресс, 1974. – С. 301-319; 386-398.
4. Г.-Г. Гадамер. Истина и метод. – М.: Прогресс, 1988. – С. 580-614.
5. Гадамер Г.-Г. Проблема історії в німецькій філософії (1943) // Істина і метод. Доповнення. Показники. Т. 2. – К., 2000. – С. 29-38.
6. Данто А. Аналитическая философия истории. – М.: Идея-Пресс, 2002. – С.25-40; 139-175; 194-242.
7. Зверева Г. И. Реальность и исторический нарратив: проблемы саморефлексии новой интеллектуальной истории // Одиссей, 1996. Человек в истории. Ремесло историка на исходе XX в. – М.: Наука, 1996. – С. 11-24.
8. Кроче Б. Антология сочинений по философии. История. Право. Этика. Поэзия. – Спб.: “Пневма”, 1990.—С. 10-23; 45-51; 175-201; 208-215; 224-228.
9. Кроче Б. Эстетика как наука о выражении и общая лингвистика. -М.: Intrada, 2000. -- С. 31-38; 41-47; 58-59; 75-81.
10. Лооне Э. Современная философия истории. – Таллин: Изд-во «Ээсти раамат», 1980. – С. 46-54
11. Поппер К. Злиденність історицизму. – К.: Вид-во гуманіт. л-ри “Абрис”, 1994. – С.30-41; 44-47; 50-77; 92-104; 118-148; 161-178.
12. Рикер П. Время и рассказ. Т. 1. -- М. – Спб: ЦТ НИИ ИНИОН РАН Культурная инициатива. Университетская книга, 2000. – С. 88-140; 166 -172.
13. Стрелков В.И. К онтологии исторического текста: некоторые аспекты философии истории Фр. Анкерсмита // Одиссей, 2000. Человек в истории. История в сослагательном наклонении. – М.: Наука, 2000. – С. 139-151.
14. Уайт Х. По поводу нового историзма // Новое литературное обозрение.– 1999.– №42.– С. 37–48.
15. Филюшкин А. Смертельные судороги или родовые муки? Споры о конце исторической науки в начале XXI в. // Россия XXI. №4, 2002. – С. 64-81.

16. Ясперс К. Смысл и назначение истории. -- М.: Изд-во Политич. л-ри, 1991. – С.251-286.
17. Ankersmit F. R. Historicism: an attempt at synthesis// History and theory. Vol. 34. #3.- 1995- P.143-161
18. Ankersmit F. R. Danto on Representation, identity and indiscernibles // History and theory. Vol.37. #4. December 1998. – p. 44-69.
19. Ankersmit F. R. Hayden White's Appeal to the historians // History and theory. Vol.37. #2. May 1998. – p. 182-193.
20. Ankersmit F. R. Danto, History and Tragedy of Human Existence // History and theory. Vol.42. #3. October 2003. – p. 291-304.
21. Cambell R. Truth and historicity. Clarendon Press. Oxford, 1992 p. 264-291; 398-406.
22. Danto A. The end of art: a philosophical defense // History and theory. Vol.37. #4. December 1998. – p. 127-143.
23. Iggers G.G. Historicism: the history and meaning of the term // History and theory. Vol. 1995.# 3p.129-152.
24. Iggers G.G. Comments on F.R. Ankersmit's paper "Historicism: an attempt at synthesis"//History and theory. Vol.34.- #3 – 1995 – P.162-167
25. <http://www.utu.fi/hum/historia/muisti/iggers.html>.
26. <http://odur.let.rug.nl/history/members/ankersmi.html>.
27. Lorenz C. Can Histories be true? Narrativism, positivism and the "metaphorical turn" // History and theory. Vol. 37. #3. October 1999. -- p. 309-329.
28. Pieters J. New historicism: Postmodern historiography between narrativism and heterology // History and theory. Vol. 39. # 1. February, 2000. p.21-38.
29. Rozov N. An apologia for theoretical history. In memory of Sir K.-R. Popper// History and theory. Vol. 36. # 3, October 1997. p.336-352.
30. Zammito J. Ankersmit's postmodernist historiography: The hyperbole of "opacity" // History and theory. Vol. 37. #3. October 1998. -- p. 330-346.

Тема 2. Концепція гуманітарного знання: граймо за Фуко (2 год.).

(Питання до семінарського заняття за вибором з розрахунку 2 год.)

1. Основні складові в концепції гуманітарного знання М. Фуко (Гуманітарне знання в епістемічному просторі).
2. Структурно-комбінторна модель ідентифікації гуманітарного знання ХІХ-ХХ ст. (функція – конфлікт – значення: норма – правило – система) та її подальша генералізація.
3. Ідея диспозиційності гуманітарного знання. Сенс рефлексії підозри в контексті ідеї пострепрезентативності гуманітарного знання.
4. Місце історії в системі гуманітарного знання. Історія як довкілля гуманітарного знання.
5. Історицизм як відношення між історією та гуманітарним знанням.
6. Особливості конфігурацій гуманітарного знання в системі проєкцій психоаналізу та етнології (антропології).
7. Начала письма про сексуальність у М.Фуко "Х" - дискурс сексуальності.

Література.

1. Автономова Н.С. История как “археология знания” в концепции Мишеля Фуко // Современная структуралистская идеология: Генезис политологических концепций. / – М.: АН СССР, 1984.– С.54–71.
2. Автономова Н.С. От “археологии знания” к “генеалогии власти” // Вопросы философии.– 1978.– №2.– С.145–151.
3. Бейсенова Г.А. Образ М.Фуко: взгляд французских авторов // Философские исследования.– №3.– 2001.– С. 38–51.
4. Бодрийяр Ж. Забыть Фуко. – Спб.: Владимир Даль, 2000. – С. 37–78; 88–90.
5. Вейн П. Фуко: революция в историографии // Новое литературное обозрение.– 2000.– №49.
6. Визгин В.П. Фуко – теоретик цивилизации знания // Вопросы философии, 1995.– №4.– С. 116–126.
7. Голдстейн М., Голдстейн И. Как мы познаем мир.– М.: Изд-во «Знание», 1984.– С. 122–194.
8. Гофман А.Б. Социологические концепции М. Мосса // Концепции зарубежной этнологии. Критические этюды.– М., 1976, С.96–124.
9. Гофман А.Б. Социальная антропология М. Мосса. Послесловие // Мосс М. Общества. Обмен. Личность. Труды по социальной антропологии.– М., 1996, С. 314–359.
10. Дюмезиль Ж. Верховные боги индоевропейцев.– М.: Глав. ред. Вост. Л-ры, 1986.– С.56–58;115–117; 155–157.
11. Живков В. Что делать с Фуко, занимаясь русской историей? // Новое литературное обозрение.– 2000.– №49.– С. 85–87.
12. Ионов И.Н. Судьба генерализирующего подхода к истории в эпоху постструктурализма (попытка осмысления опыта М. Фуко) // Одиссей, 2000. Человек в истории. История в сослагательном наклонении.– М.: Наука, 2000.– С. 139–151.
13. Мосс М. Техники тела // Мосс М. Общества. Обмен. Личность. Труды по социальной антропологии.– М., 1996, С. 242–263.
14. Ранке О., Закс Г. Психоаналитическое исследование мифов и сказок // Между Эдипом и Озирисом: Становление психоаналитической концепции мифа.– Л.– М., 1998, С. 207–231.
15. Савенко Ю.С. Переболеть Фуко // Новое литературное обозрение.– 2000.– №49.– С. 89–94.
16. Филиппов А.Ф. Фукоизация всей страны // Новое литературное обозрение.– 2000.– №49.– С. 74, 75.
17. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук.– М.: Прогресс, 1977.– С. 439–487.
18. Фуко М. Что такое автор? // Лабиринт/Эксцентр.– 1991.– №3.– С.25–43.
19. Фуко М. Археология знания.– К.: Ника-центр, 1996.– С. 23–40, 127–140.
20. Фуко М. Історія сексуальності. – Харків: Око, 1999.– Т.2.: Інструмент насолоди.– С. 21–104; 190–246.
21. Эткинд А. Фуко и тезис о внутренней колонизации и постколониальный взгляд на советское прошлое // Новое литературное обозрение.– 2000.– №49.
22. Bernstein R. Beyond objectivism and relativism : science, hermeneutics and praxis. Baisil Blackwell Oxford, Washington,1983.– p 3; 39; 47; 54;146–148.

23. Lukes St. *Relativism and its place // Rationality and Relativism*. Cambridge, Massachusetts, 1994.– p. 261–306.
24. Sawyer R.K. *A discourse on discourse: an archeological history of an intellectual concept // Cultural studies*.– 2002.– #3 (16).– p. 433–456.

Тема 3. Г.-Г. Гадамер: концепція поезії як форми пізнання істини (2 год).

1. Антирепрезентативізм концепції істини М. Гейдеггера та її вплив на герменевтику.
2. Г.-Г. Гадамер: про поетизацію мови філософії поч. ХХ ст.
3. Г.-Г. Гадамер як критик Гегеля і Шеллінга у тлумаченні співвідношення філософія – поезія.
4. “Дуїнські елегії” Е. М. Рільке як приклад поетичної форми пізнання (Г.-Г. Гадамер проти Р. Гвардіні).

Література.

1. Аверинцев С.С. Гвардіні Р. Кінець Нового часу. Попытка найти свое место // *Современные концепции культурного кризиса на Западе*.– М., 1976.– С. 184–207.
2. Бурдьє П. После литературы // *Новое литературное обозрение*.– 2000.– №45.– С. 22–87.
3. Гадамер Г.-Г. Введение к работе М. Хайдеггера “Исток художественного творения” // *Актуальность прекрасного*. – М., 1991. – С. 108 – 111.
4. Гадамер Г.-Г. Лирика как парадигма современности // *Актуальность прекрасного*. – М., 1991. – С. 147 – 155.
5. Гадамер Г.-Г. Философия и литература // *Актуальность прекрасного*. – М., 1991. – С. 126–146.
6. Гадамер Г.-Г. Философия и поэзия // *Актуальность прекрасного*. – М., 1991. – С. 116 – 124.
7. Гадамер Г.-Г. Про вклад поезії в пошук істини // Возняк Т. *Тексти і переклади*. – Харків, 1998. – С. 380-391.
8. Гадамер Г.-Г. Гельдерлін і майбутнє // Возняк Т. *Тексти і переклади*. – Харків, 1998. – С. 392-415.
9. Гадамер Г.-Г. Істина в гуманітарних науках (1953) // *Істина і метод. Доповнення. Показчики*. Т. 2. – К., 2000. – С. 38-44.
10. Гадамер Г.-Г. Що таке істина (1957) // *Істина і метод. Доповнення. Показчики*. Т. 2. – К., 2000. – С. 44-55.
11. Гадамер Г.-Г. Інтерпретація буття Р. М. Рільке. Роздуми над книгою Романа Гвардіні // *Герменевтика і поетика. Вибрані твори*. – К., 2001. – С. 247 – 257.
12. Гадамер Г.-Г. У затінку нігілізму // *Герменевтика і поетика. Вибрані твори*. – К., 2001. – С. 258 – 273.
13. Гайдеггер М. Гельдерлін та сутність поезії // Возняк Т. *Тексти і переклади*. – Харків, 1998. – С. 354-359.
14. Гвардіні Р. Кінець Нового часу: попытка найти свое место / *Самосознание культуры и искусства ХХ вв.* - М., 2002. – С. 169–228

15. Кроче Б. Эстетика как наука о выражении и общая лингвистика. – М.: Intrada, 2000. – С. 136–142.
16. Крестева Ю. Избранные труды: разрушение по этике. – М.: Российская политическая энциклопедия, 2004. – С. 84-113; 136- 192; 548-564.
17. Рильке Р.М. Дуинские эллегии // Рильке Р.М. Избранная лирика. (Пер. с нем. М. Пиккель). – Архангельск, 1998. – С. 268 – 334.
18. Риффатер М. Формальный анализ и история литературы // Новое литературное обозрение. – 1992. – №1. – С. 20–41.
19. Ставцев С.Н. Герменевтическая тема в хайдеггеровских текстах // Метафизические размышления. – 1999. – №11. – С. 86–96.
20. Шеллинг Ф.-В. Философия искусства. – М.: Изд-во социально-экономической литературы «Мысль», 1966. – С. 137-139; 147-159; 254-264; 364-367.
21. Gadamer H. G. On the circle of understanding // Hermeneutic versus science Notre Dame, 1968. p. – 68-78.
22. Gadamer H. G. Mythopoetic inversion in Rilke's Duino Elegies // Hermeneutic versus science Notre Dame, 1968. p. – 79 -101.

Тема 4. Герменевтичний сад П. Рікера (4 год)

1. Рікер про кінець методології гуманітарного знання в дусі неокантіанської теорії пізнання.
2. Критика об'єктивізму в “Кризі європейських наук” Е.Гуссерля та проблема щеплення до неї герменевтики.
3. Проблеми визначення феноменологічних координат герменевтики. Привід онтології Гейдегера – на перехресті психології та семіології.
4. Семантика, рефлексія та екзистенція як способи опинитися в інтерпретаціях існування.
5. Історія пізнання меж структурної антропології та її герменевтичні перспективи.
6. Історія семантики (від слова до дискурсу) та її герменевтична перспектива.
7. Місце психоаналізу в сучасному культурологічному аналізі (еволюція генералізуючих моделей психоаналізу і перспективи їхнього подальшого герменевтичного узагальнення).

Література

1. Аверинцев С.С. Древнееврейская литература // История Всемирной литературы, Т.1, М., 1983.-С.274-289
2. Бенвенист Э. Общая лингвистика. – М.: Прогресс, 1974. – С. 47-59; 115-127; 331-349.
3. Бультман Р. Христос // Путь, №2, 1992. – С. 10-14; 16-26; 29-58; 65-71; 78-93; 103-129.
4. Вальденфельс Б. Вступ до феноменології. – К.: Альтер Пресс, 2002. – С. 11-18; 29-37; 47-49; 51-70; 123-125; 160-167.
5. Вальденфельс Б. Мотив чужого. – Минск: Изд-во ЕГУ – Пропилеи, 1999. – С. 12-13; 25-28; 34-35.

6. Вейнберг И.П. Пространство и время в модели мира Ветхозаветного историописца // Народы Азии и Африки , # 6 , 1990.-С.76-84.
7. Гадамер Г.-Г. Класична і філософська герменевтика (1968) // Істина і метод. Доповнення. Показчики. Т. 2. – К., 2000. – С. 86-109.
8. Гадамер Г.-Г. Між феноменологією та діалектикою. Спроба самокритики (1985) // Істина і метод. Доповнення. Показчики. Т. 2. – К., 2000. – С. 7-26.
9. Гуссерль Э. Картезианские размышления. – Спб.: Наука -- Ювента, 1998.- С.182-184; 186; 191; 196-198; 202-204;207.
- 10.Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. Введение в феноменологическую философию. Главы из книги //Вопросы философии.#7, 1992. -- С.136-176.
- 11.Гуссерль Э. Логические исследования. Ч.1. Прологомены к чистой логике. – К.: Вентури, 1998. -- С.189-192; 238-240.
- 12.Гуссерль Э. Феноменология внутреннего сознания времени. Собр. соч. Т. 1. – М.: РИГ “Логос” -- “Гнозис”, 1994. – С. 49-88.
- 13.Деррида Ж. Голос и феномен и другие работы по теории знака Э. Гуссерля. – Спб.: Алетейя, 1999. – С. 9-11; 29-40; 47-81; 142-146; 161-167.
- 14.Крестева Ю. Избранные труды: разрушение поэтики. – М.: Российская политическая энциклопедия, 2004. – С. 84-113; 136- 192; 548-564.
15. Мелетинский Е. М. Поэтика мифа М.: Главная редакция Восточной литературы, 1976. – С. 45-120; 340-371.
16. Мітосек Софія Теорії літературних досліджень Сімферополь: Таврія, 2003. – С. 341-356, 380-398.
17. Окорочков В. Г. Герменевтика понимания (к прояснению фактичности оснований мышления в концепциях П. Рикера) // Окорочков В. Г. Релятивистская конструкция феноменологических типологий мышления Э. Гуссерля и М. Хайдеггера. – Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2003. – С. 157-171.
- 18.Олейников А.А. Временной опыт и повествовательный сюжет в феноменологической и в «новой» философии истории. // Диалог со временем. Альманах интеллектуальной истории. – М., 2001.– Вып.6.– С274.
- 19.Парэн Ш. Структурализм и история // Структурализм “за” и “против”. – М., 1975. – С. 361-377.
- 20.Рикер П. Время и рассказ. Т. 1. -- М. – Спб: ЦТ НИИ ИНИОН РАН Культурная инициатива. Университетская книга, 2000. – С. 15-41; 68-202.
- 21.Рикер П. Герменевтика и психоанализ. Религия и вера. – М.: Искусство, 1996. – С. 7-109; 116-136.
- 22.Рикер П. Гуссерль и Витгенштейн о языке // Логос, №4, 2001. – С. 209-219.
- 23.Рикер П. Историописание и репрезентация прошлого. Памяти Франсуа Нора // Анналы на рубеже веков. Антология.– М.2002. – С. 23-41.
- 24.Рикер П. Конфликт интерпретаций.-Academia-центр. “Медиум”, М – , 1995 - С. 7-21; 26-35; 45-58; 60-65; 67-94; 103; 110-124; 129-134; 137-150; 152-182; 186-212; 220-248; 264-274; 280-246; 280-296; 302-303; 307-313; 344-387.
- 25.Рикер П. Что меня занимает последние 30 лет? // Историко-философский ежегодник. – М., 1991. – С. 296-316.
- 26.Рікер П. Історія та істина. – К.: “КМ Академія” – “Пульсари”, 2001. – С. 28-49.

- 27.Рікер П. Сам як інший. – К.: Дух і Літера, 2000. – С. 24-36; 47-52; 141-149; 216-232; 286-298; 378-380.
- 28.Рюзен Й. Утрачивая последовательность истории (некоторые аспекты исторической науки на перекрестке модернизма, постмодернизма и дискуссии о памяти.) // Диалог со временем. Альманах интеллектуальной истории. Вып. 7. – М.2001.С.8-26.
- 29.Словарь терминов французского структурализма // Структурализм “за” и “против”.– М., 1975.– С. 450–459.
30. Фрезер Джордж Джеймс. Фольклор в Ветхом Завете. -- М.: Изд-во Полит. л-ры, 1985.-С.74-83; 173-200; 223-226; 247-284; 385-394.
- 31.Хайдеггер М. Бытие и время. Перев. В.В. Бибихина. -- М.: Ad marginem, 1997. – С. 41-45; 52-59; 114-117.
- 32.Шелер М. Положение человека в космосе // Шелер М. Избранные произведения. – М.: Гнозис, 1994. – С. 161-175.
- 33.Шелер М. Феноменология и теория познания // Шелер М. Избранные произведения. – М.: Гнозис, 1994. – С. 197-258.
34. Эко У. Два типа интерпретации.– М., 1996.– № 21.– С. 10–21.
35. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию. – Спб.: СТООТК «Петрополис» 1998.– С.292–311.
- 36.Элиаде М. Космос и история: Прогресс .М., 1987.-С.55-64; 82-127; 133-137; 202-205.
- 37.Элиаде М. Мифы. Сновидения . Мистерии. Рефл-Бук, Ваклер, М.- К; 1996 .- С.171-177; 268-285.
- 38.Якобсон Р., К.-Л. Стросс. “Кошки” Шарля Бодлера // Структурализм “за” и “против”. – М., 1975. – С. 231-255.
- 39.D’amico R. Husserl on foundation structures of natural and cultural sciences // Philosophy and Phenomenological research Vol. XLII Sept, 1981 # 1, p.5-22.
- 40.Packer M.J. Hermeneutics inquiry in the study of human conduct //The restoration of dialogue : reading in the philosophy of clinical psychology. Basil Blackwell Worchester,1983.–p 10-12, 271-289.
- 41.Ricoeur P. The question of proof in Freud’s psychoanalytic writings // The restoration of dialogue : Reading in the philosophy of clinical psychology Basil Blackwell Worchester, Washington, 1983. -- p.347-365.

Питання до іспиту:

1. Гуманітарне знання в контексті тлумачення культури як “Bildung”.
2. Г.-Г. Гадамер про історію розвитку гуманітарного знання як суспільного почуття та здорового глузду (Від Д.Віко до І Канта).
3. Концепція смаку І.Канта як спосіб усвідомлення особливостей гуманітарного знання поза питанням про істину.
4. Образ гуманітарного знання за образом художньої творчості (Вчення І. Канта про довільну та привнесену красу, ідеали краси, естетичні ідеї та генія).
5. І Кант: гуманітарна (естетична) творчість як вираз переживань генія.
6. Поняття “переживання” як основа творчої біографії ХІХ ст. Г. Зіммель про значення переживання у творчості.

7. Історія співвідношення понять “символ” та “алегорія” в обґрунтуванні концепції естетичної свідомості та генія.
8. Г.-Г. Гадамер про кризу концепції естетичної свідомості (XIX – початок XX ст.)
9. Ігровий підхід до мистецтва як спроба визначення особливостей істини гуманітарного знання.
10. Гра та інтерпретація. Поняття про ігрову темпоральність у творі.
11. Трагедія як спосіб пізнання (гуманітарний аспект). Осмислення трагічності життя та її першості до творчої фантазії митця.
12. Г.-Г. Гадамер про онтологічне визначення літератури як виду мистецтва. (Текстовий вимір гуманітарного).
13. Г.- Г. Гадамер про гуманітарно-герменевтичні проекти Г.В.Ф . Гегеля та Ф. Шлейермахера (мета, ідеологія та техніка).
14. Історія розвитку романтичного бачення проблем герменевтики.
15. Універсальна герменевтика Ф. Шлейермахера.
16. В. Ранке та І. Дройзен про співвідношення історії та герменевтики.
17. Герменевтика в методології історії В. Дільтея. Світогляди як самотлумачення життя.
18. Філологія як складова історизму та герменевтики В. Дільтея. Дух як текст або закодований досвід.
19. Г.-Г. Гадамер: поняття про “напередсуд” (феномен, структура; концепція “напередсуду” Просвітництва: реабілітація авторитету та традиції у XX ст.).
20. Еволюція тлумачення поняття „класичного” в розвитку гуманітарного знання.
21. Розрив у часі як умова перетворення на схему актів розуміння (модель Ф. Шлейермахера та Г.-Г.Гадамера).
22. Г.-Г. Гадамер: концепція історично-дієвої свідомості та її аналітика у понятті “горизонту”.
23. Модель тексту з точки зору логіки питання та відповіді (герменевтичний аспект).
24. Герменевтика як метод гуманітарного дослідження (праця Г.-Г.Гадамера “Інтерпретація буття Р.-М. Рільке”).
25. Праця Г.Г.Гадамера “Мова і розуміння”.
26. П. Рікер про герменевтичні перспективи узагальнення концепції символічного в структурійї антропології К.-Л. Строса (співвідношення міфу і символу).
27. П.Рікер про темпоральності символічного світу.
28. П.Рікер про співвідношення синхронії та діахронії у структуралістському та герменевтичному мисленні.
29. П.Рікер про герменевтичні перспективи бачення “економічних” та генетичних моделей мистецтва, релігії, моралі З.Фрейда.
30. Оцінка герменевтичного підходу до культури як кодової свідомості (З.Фрейд, К.Маркс, Ф.Ніцше).
31. П.Рікер про гуманітарне знання поняття з позиції “археології” суб’єкта.
32. П.Рікер: Культура як герменевтична деконструкція психоаналітичної редукції.
33. П.Рікер про гуманітарні та філософські наслідки спростування психоаналізу та структуралізму.
34. П.Рікер про метадискурси історії (між наративізмом і феноменологією)

35. Структурно –комбінаторна модель ідентифікації гуманітарного знання ХІХ – ХХ ст. М. Фуко (функція конфлікт і значення: норма – правило – система) та спроби її узагальнення.
36. Історицизм як відношення між історією та гуманітарним знанням (М. Фуко).
37. М. Фуко про визначення місця гуманітарного знання в епістемічному просторі.
38. Гуманітарна рефлексія як рефлексія підозри (М. Фуко).
39. Погляд М. Фуко на історію. Історія як довкілля гуманітарного знання та самостійна одиниця.
40. М.Фуко про гуманітарне знання: проект взаємодії психоаналізу та антропології у ХХ ст.
41. А. Данто: історія як істинне судження про минуле: 3 стратегії спростування.
42. А. Данто: про неможливість існування історичного знання як ідеальної хроніки або повної картини дій.
43. А. Данто: про можливе узгодження дедуктивного умовиводу і історичної оповіді.
44. Єволюція культурологічного змісту поняття “історицизм” в Німеччині, Італії та Англії в кінці ХІХ – першій половині ХХ ст. (Загальні положення)
45. Критика історицизму як дисциплінарної матриці (історіографії Просвітництва, історицизму як методу та основи історико-соціальних наук – Ч. Вітке, Ч. Рамбах, О. Оукслі, В. Хартвіг).
46. Історицизм як складова процесу модернізації та онауковлення : історіографія очима істориків 80-90-х рр. ХХ ст.
47. К. Поппер – методологічні причини критики історизму (Загальна характеристика).
48. Г.-Г. Гадамер: лірична поезія як форма пізнання (герменевтичний підхід).
49. Х.Уайт про специфіку історіографічного стилю Г.В.Ф.Гегеля
50. Х.Уайт про історіографічний “реалізм” ХІХст. та спектр його стилів.
51. Х.Уайт: історіографія Маркса (метонімічний захист історії від філософії історії).
52. Х.Уайт: історіографія Ніцше (метафоричне обстоювання історії від філософії історії).

Питання до самоконтролю:

1. Сучасна оцінка існування різних типів герменевтики.
2. Що таке надтелеологічна історія герменевтики?
3. Назвіть причини генералізації формальної теорії розуміння Ф. Шлейєрмахера.
4. Назвіть актуальні історичні зразки тлумачення здорового глузду, з точки зору філософської герменевтики Г.-Г. Гадамера.
5. Самосвідомість гуманітарних наук ХVІІІ-ХІХ ст. за Г.-Г. Гадамером.
6. Кантівська теорія смаку як узагальнення самосвідомості гуманітарного знання ХVІІІ ст.
7. Кантівська теорія культурної дистанції від моди (оцінка Г.-Г. Гадамера)
8. Кантівська концепція художнього смаку (основні пункти критики у філософській герменевтиці Г.-Г. Гадамера)

9. Взаємозв'язок понять генія, гри і символу в естетичній концепції смаку І. Канта.
10. Міф: алегоричне та символічне тлумачення. Критика алегоричного тлумачення у німецькій естетиці (Ф. Шеллінг, Г. В. Ф. Гегель)
11. Назвіть причини реабілітації алегоричного тлумачення міфу у філософській герменевтиці Г.-Г. Гадамера.
12. Назвіть причини критики алегоричного та символічного тлумачення мистецтва в естетиці генія.
13. Розкрийте зміст естетичної поведінки та естетичного інстинкту як форм пізнання.
14. Самопізнання та самовиховання в мистецтві (Ф. Шиллер, І.-Г. Фіхте).
15. Концепція генія мистецтва: основні поняття та причини її подальшої генералізації.
16. Основні риси соціального портрету генія.
17. Чому феноменологія заперечує тезу про мистецтво як пізнання через образи?
18. Чому феноменологія критикує подання живопису та театру за стильовою ознакою?
19. На яких особливостях перцепції, художньої зокрема, робить акцент феноменологія?
20. Феноменологія про умови відтворення в мистецтві відкритості життя.
21. Що таке суб'єктивний історизм?
22. Назвіть основні ознаки мистецтва за межами т. зв. зображувальної функції.
23. Що таке етично-прекрасне?
24. Моральний масштаб та телеологічне тлумачення мистецтва.
25. В чому полягають основні тези концепції генія як сутності мистецтва?
26. Концепція генія в автобіографічних дослідженнях (вибудова генія з переживань). Назвіть відомі Вам зразки такого типу автобіографій.
27. Як структура генія повторює структуру переживання?
28. Картина твору мистецтва з позиції гри глядача.
29. Картина твору мистецтва з позиції гри автора.
30. З чого складається поняття про ігрову естетичну структуру художнього твору?
31. Які особливості художнього твору може виявляти цілісний та історичний час?
32. Арістотелівська трагедія як спосіб тлумачення чуттєвості взагалі.
33. Назвіть відомі Вам основні підходи до постестетичного тлумачення трагедії в ХХ ст..
34. Назвіть відомі Вам компоненти емоційної структури трагедії.
35. Як подається феномен непорозуміння та перспективи його подолання Б. Спінозою, Й. М. Хладеніусом, Ф. Шлейєрмахером?
36. Назвіть відомі Вам чинники вдосконалення "філологічного" розуміння.
37. Назвіть відомі Вам ідеї тлумачення історії як поступу культури.
38. Кому належить погляд на історію як процес зростання волі, свободи та моральних обов'язків?
39. Назвіть відомі Вам тези з тлумачення переживання духу в житті В. Дільтея.
40. Як тлумачить дух та емпатію В. Дільтей?
41. В чому полягає відмінність між дієво-історичною свідомістю та систематичною рефлексією?

42. Назвіть відомі Вам причини отожднення людського досвіду з перевіркою на “життєвих поворотах” та наскрізь баченням.
43. В чому полягає протилежність досвіду людини та сутності людини?
44. Назвіть відомі Вам характеристики людського досвіду за межами песимізму.
45. Назвіть відомі Вам імперативи людського досвіду.
46. Назвіть особливості гри у визнання за схемами “господар-раб”, “турбота і піклування”.
47. В чому полягає тлумачення змісту поняття “художня релігія” в межах т. зв. нового філологічного гуманізму?
48. Як і коли визначалося поняття класичного в античному світі?
49. Основні положення контекстуального підходу до аналізу герменевтичного кола.
50. Назвіть три складових т. зв. епістемічного простору М. Фуко.
51. В чому полягає причина принципової неточності гуманітарного знання за М. Фуко?
52. За якими параметрами М. Фуко пропонував оцінювати зміни у гуманітарному знанні ХХ ст.?
53. Що таке диспозиційність гуманітарного знання за М. Фуко?
54. В чому полягає поняття репрезентативізму в аналізі історії гуманітарного знання?
55. Яке місце займає і може зайняти історія в системі гуманітарного знання за М. Фуко?
56. Яке навантаження несе поняття “останньої людини” антропології в концепції гуманітарного знання М. Фуко?
57. В чому полягає гуманітарний сенс психоаналітичних практик за М. Фуко та П. Рікером?
58. В чому полягає розбіжність поглядів на людину з позиції гуманітарного знання та антропології і психоаналізу?
59. Яке значення має у М. Фуко поняття “архіву”?
60. Як розуміти протиставлення дискурсивних практик гуманітарного знання його дисциплінарному поділу?
61. Чому в Просвітництві напередсуд отримує негативне тлумачення?
62. Назвіть відомі Вам особливості романтичної картини історії.
63. В чому, за Г.-Г. Гадамером, полягає логіка тотожності романтизму і Просвітництва?
64. Назвіть відомі Вам тези з герменевтичної теорії помилок у думці.
65. В чому полягає головна відмінність структуралістського і герменевтичного бачення традиції?
66. П. Рікер про особливості співвідношення понять символ – міф – літературна раціоналізація – відновлення символу.
67. Який зсув у часі демонструє перехід від символу до міфу за П. Рікером?
68. Як визначається дух у понятті гомології мови, релігії і мистецтва у П. Рікера?
69. Назвіть відомі Вам тези з концепції історизму Старого Заповіту П. Рікера.

Теми рефератів:

1. Теза про “кінець мистецтва” М. Хоркхаймера, Т. Адорно, та А. Данто (порівняльний аналіз).
2. Епістемічна модель гуманітарного знання М. Фуко.
3. Структурна історія гуманітарного знання XIX ст – поч. XX ст. та її сучасна структурна перспектива (М. Фуко).
4. Проблема самовизначення гуманітарного знання в ідеології дискурсу та архіву М. Фуко.
5. Гуманітарна та методологічна стратегія “Історії сексуальності” М. Фуко (Як писати “Історії про...” в дусі М. Фуко?).
6. Герменевтична поетика Г.-Г. Гадамера: теорія ліричної поезії як форми пізнання та її гуманітарної точності.
7. Значення розмежування символу і алегорії в філософській герменевтиці Г.-Г. Гадамера.
8. Критика романтичної та просвітницької критики напередприсуду (герменевтична реабілітація здорового глузду).
9. Г.-Г. Гадамер про проблеми пострефлексивного визначення основи розуміння.
10. Традиція і сучасність (концепція відкритого горизонту інтерпретації Г.-Г. Гадамера та її попередники).
11. Головні аспекти історично-дієвої свідомості Г.-Г. Гадамера.
12. Критика формально-методологічної концепції Ф. Шлейєрмахера та причини постійного відновлення останньої.
13. Чи була герменевтика В. Дільтея насправді герменевтикою?
14. Проблема єдиної історії герменевтики. Сучасний стан питання та відповідей.
15. Історичні портрети герменевтики: М. Лютер та його внесок до герменевтики.
16. Історичні портрети герменевтики: Св. Августин та його внесок до герменевтики.
17. Сучасний поворот в аналізі герменевтики Св. Августина: концепція внутрішнього слова Г.-Г. Гадамера.
18. Історичні портрети герменевтики: М. Хладеніус про універсальність педагогічного мистецтва.
19. Історичні портрети герменевтики: Ф. Меланхтон та педагогіка часів Реформації.
20. Історичні портрети герменевтики: пієтизм (А.Г. Франк, Дж. Рамбах, Дж. Хладеніус).
21. Історичні портрети герменевтики: методологізація герменевтики Ф. Шлейєрмахера, Ф. Шлегеля.
22. Історичні портрети герменевтики: Ф. Шлейєрмахер та теорія універсального порозуміння.
23. Критика герменевтики з позиції поняття консенсусу та її оцінка (Ю. Габермас).
24. Ж. Дерріда і критика засад філософської герменевтики Г.-Г. Гадамера (1981 р.)
25. Основні етапи розвитку історизму як методології історіографії (історичний, філософський та культурний аспекти).
26. Проблема самовизначення історизму (нарративний етап).

27. Особливості методологічного статусу археології: між дескрипцією та культурно-символічною інтерпретацією (сучасний стан розуміння).
28. Онтологічна концепція літератури Г.-Г. Гадамера.
29. Основні об'єкти критики концепції естетичної свідомості І. Канта.
30. Критика Г.-Г. Гадамером кантової концепції естетичної здатності до судження (сучасні проєкції "живе і мертво" в критиці).
31. Чи є історія мистецтва і літератури історією стилів? (до історії формування варіантів відповіді).
32. Еволюція концепції генія в кінці ХІХ – поч. ХХ ст. та її сучасний стан .
33. Ігрова концепція мистецтва, її варіанти та герменевтичні висновки.
34. Г.-Г. Гадамер про проблему визначення особливостей герменевтичного підходу до поняття досвіду.
35. Еволюція переосмислення трагедії в історії герменевтики, літературознавства та естетики.
36. Г.Зіммель: про неможливість автодескрипції життя та виправдання зовнішнього (соціологічного) погляду на культуру.
37. Постмеморіальне значення проблеми критики історизму К. Поппера.
38. П.Рікер: погляд на культуру з позиції філософської інтерпретації долі психоаналізу З. Фрейда.
39. Концепція міфу та символу П. Рікера.
40. П.Рікер: "конфлікт інтерпретацій" (оцінка проєктів феноменологічної герменевтики 35 років потому).
41. Співвідношення історії, археології та антропології (методологічні проєкти П. Рікера та М. Фуко).
42. Концепція історичної інтерпретації як "правильного читання" У.Еко та сучасні реакції на неї.
43. Сучасний критичний аналіз перспектив класичної німецької традиції тлумачення культури в межах філософії, історії, естетики, літературознавства (кінця ХVІІІ – поч. ХХст.).
44. Явище кризи оповіді у французькій історіографії (Крок від діючої особи до цілісного соціального факту.)
45. Історична антропологія Ж.-ле-Гоффа як етап у розвитку критики унікальності історії та історіографічного атомізму.
46. Концепція постісторичного розвитку мистецтва А.Данто (життя після постмодерну).
47. Критична оцінка концепції постісторичного розвитку мистецтва А.Данто.
48. Порівняльний аналіз історизму К. Маркса в концепціях К. Поппера та Ф. Анкерсмита.
49. Ф. Анкерсміт: критика тропологічної моделі історіографії Х. Уайта.
50. Актуальність історії в темі смерті „Бога”, „Автора”, „Читача”, „Деконструктора”.